

انقلاب کامپیوتری در کتابخانه‌های تحقیقاتی

نوشته ریچارد دورتی

مربوط به سریالها، صحافی و امانت بین کتابخانه‌ها را تقویت خواهد نمود.

شاید این سیستم با اهمیت بیشتری فضای شبکه‌ها را به یکدیگر ملحق نماید بگونه‌ای که استفاده کنندگان کتابخانه‌ها درحالی‌که از یک کتابخانه خاص استفاده می‌کنند، قادر باشند به فهرست‌های کتابخانه‌های دیگر نیز دسترسی پیدا کنند.

دو حال حاضر کوششی جهت یکپارچه کردن کامپیوترهای کتابخانه کنگره، گروه کتابخانه‌های تحقیقاتی (OCLC) و شبکه کتابخانه واشنگتن با بودجه‌ای دولتی در جریان است. هنگامی که این طرح سیستم‌های یکپارچه به تکامل برسد این امکان بوجود خواهد آمد که کلیه فعالیت‌های فهرست‌نویسی در سرتاسر آمریکا در جهت مشارکت و مبادله اطلاعات با کتابخانه کنگره صورت گیرد.

امروزه یکی دیگر از اشتغالات ذهنی کتابداران ایالات متحده محافظت فیزیکی مجموعه‌هایشان می‌باشد: پ. ن. بانکر، متخصص در نگهداری کاغذ، در سال ۱۹۷۸ اظهار کرد: «ناروا نیست اگر گفته شود که اساساً محیط کتابخانه دشمن تمامی اشکال مواد ضبط شده است.» اما جدی بودن مشکل تا اواخر دهه ۱۹۷۰ کلاً به تشخیص کتابداران تحقیقاتی نرسیده بود. گرچه کارشناسان حفاظت در طی سالها اظهاریه‌هایی انتشار داده‌اند، لیکن اغلب رؤسای کتابخانه‌ها جهت کشف راه‌هایی برای امانت بسین کتابخانه‌ای و خودکار نمودن عملیات کتابخانه تحت چنان فشاری بوده‌اند که کمتر فرصتی برای پی بردن به خطر نابودی مجموعه کتابخانه داشته‌اند. در اوایل دهه ۱۹۸۰ شرایط سرعت تغییر یافت و

بصورت شبکه‌ای شکل گرفته‌اند، بگونه‌ای که کارشناسان غالباً از آنها بعنوان «شبکه‌های ستاره‌ای» یاد می‌کنند که با یک سیستم کامپیوتری مرکزی که با کتابخانه‌های دوردست در ارتباط می‌باشد شاهره ارتباطی تشکیل داده‌اند.

صرفنظر از شبکه‌های OCLC و RILIN کتابخانه‌های غیردولتی همچون دانشگاه نورث‌وسترن، دانشگاه استانفورد، و دانشگاه شیکاگو نیز دست‌اندرکار تکمیل سیستم‌های تکنیکی تقویتی منطقه‌ای می‌باشند (برای مثال، سیستم‌هایی جهت ارائه کتابهای خریداری شده، محاسبات، دریافت سریالها یا نشریه‌های ادواری، فهرست‌نویسی‌های جاری و غیره). در اواخر دهه ۱۹۷۰ فرروشنندگان تجارتنی سیستم ترن‌کی (TurnKey) را برای عملیات انفرادی همچون گردش کتابها و دریافت آنها طرح‌ریزی نمودند.

اخیراً تهیه کاتالوگهای ماشینی بجای کارت کاتالوگ معمول و سنتی در اغلب کتابخانه‌های دانشگاهی بسیار رواج پیدا کرده است، مطالعات انجام گرفته توسط شورای مراجع کتابخانه نشان دهنده اینست که کاتالوگ‌های جدید از توانائی‌های زیادی برخوردار است و توسط نسل جدید استفاده کننده کتابخانه با رغبت فراوان پذیرفته شده است.

در سالهای آتی بکارگیری سیستم‌های مجتمع واحد برای کتابخانه‌ها امری عادی خواهد بود به طوری که تمامی فعالیت‌های سنتی کتابخانه بصورت یک سیستم کامپیوتری منفرد عمل می‌نماید. یک سیستم کتابخانه مجتمع وظایف اساسی گردش کتاب، محاسبات، فهرست‌نویسی تمام مطالب، تمامی امور

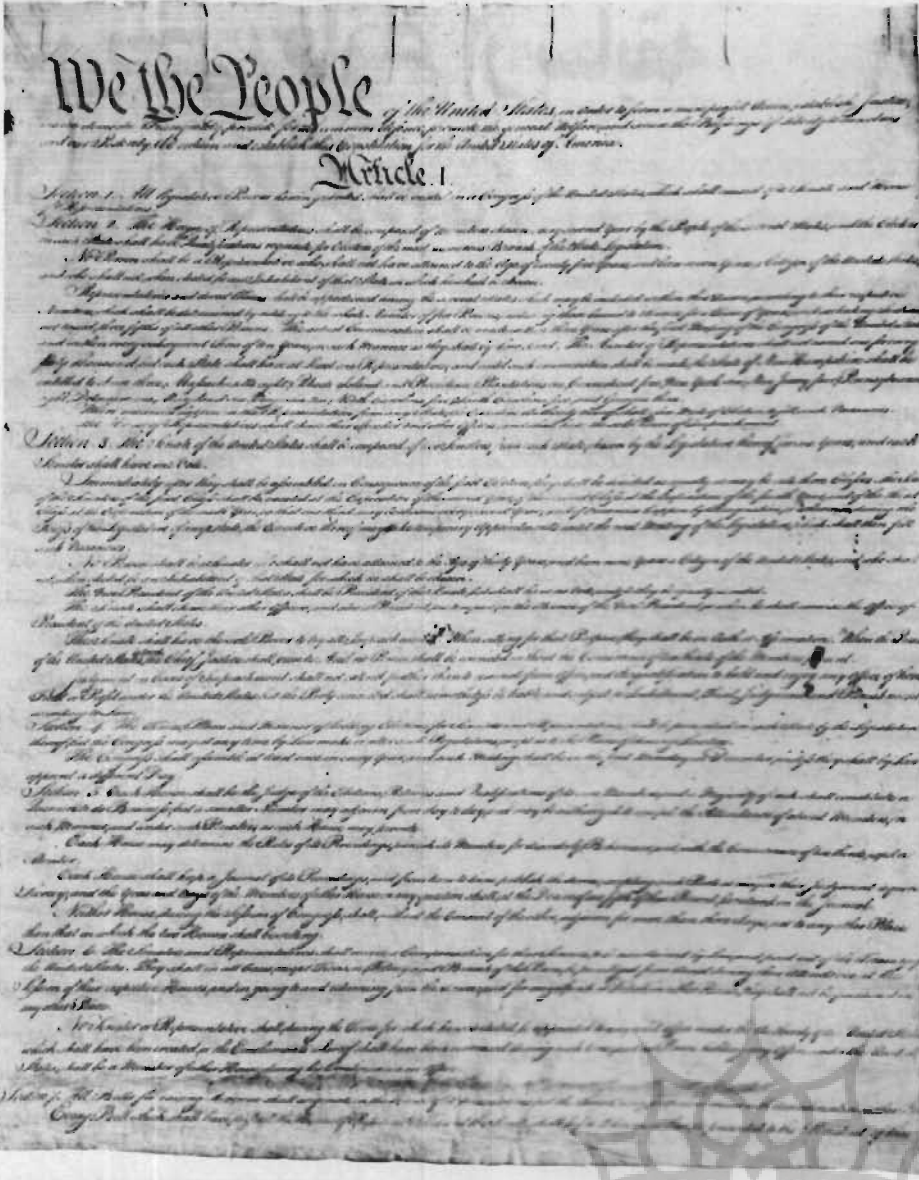
امروزه کتابخانه‌های تحقیقاتی در ایالات متحده منحصر به مخزنی وسیع از کتابهای قدیمی، مجلات و میکروفیلما نیست بلکه نقشی گسترده در پاسخگویی به نیازهای استادان و دانشجویان در جهت بهره‌گیری از مخزن اطلاعات بدان افزوده شده است. به‌علاوه بمنظور مواجهه با رشد فیزیکی مجموعه‌ها در ارتباط با افزایش وسیع کمیت انتشارات، کتابخانه‌ها در بسیاری از دانشکده‌ها صورتی پراکنده یافته و یک شبکه خروجی کتابخانه‌ای ایجاد گردیده است. کارکنان پیشین کتابخانه‌های تحقیقاتی حداکثر بالغ بر چند صد نفر بودند و وظیفه‌ای که برعهده داشتند بسیار متفاوت از وظیفه‌های جانشینانشان می‌باشد.

تأثیر تکنولوژی کامپیوتر بر کتابخانه‌های تحقیقاتی در ایالات متحده در دهه گذشته جالب توجه است. از دهه پانزده سال پیش توسعه‌ای تدریجی در مورد ترکیب، توانائی و وظایف این سیستم‌ها صورت گرفته است. شبکه کامپیوتری نخستین بار توسط مرکز کتابخانه دانشگاهی اوهایو (OCLC) بکار گرفته شد. ظرفیت تکنیکی جدید، کتابخانه‌ها را قادر ساخت که اطلاعات پایه خود را در تقویت امور فهرست‌نویسی مبادله نمایند. بی‌تردید سیستم کار OCLC در فعالیت واحدهای خدمات تکنیکی کتابخانه‌های بزرگ انقلابی پدید آورد. در طول دهه ۱۹۷۰ مرکز مذکور سرعت رشد کرده به نحوی که در حال حاضر به بیش از ۲۰۰۰ کتابخانه عمومی، دانشگاهی و اختصاصی خدمات ارائه می‌دهد و سیستم حمایتی کامپیوتری بالغ بر ۶۰۰۰ ترمینال را تحت نظارت دارد.

سیستم مشابهی نیز توسط گروه کتابخانه‌های تحقیقاتی تکامل یافته و تحت عنوان شبکه اطلاعاتی کتابخانه‌های تحقیقاتی (RILIN) بطور ویژه جهت سرپرستی برنامه‌های کتابخانه‌های تحقیقاتی طرح‌ریزی شده است. هرچند دو تکنولوژی پیش گفته OCLC و RILIN تفاوت‌های اساسی با یکدیگر دارند، معذا هر دو سیستم از لحاظ گستردگی همه‌گیر شده و

نخستین چهار روز پس از قانون اساسی ایالات متحده آمریکا امضا شد. در هفدهم سپتامبر سال ۱۷۸۷. این قانون در ۲۱ ژوئن سال ۱۷۸۸ هنگامی که نیه‌مشایر نهمین ایالت آمریکا گردید، بعنوان قسمتی از قانون عالی کشور بکار درآمد. واژه‌های بالای صفحه از مفهوم عمیقی برخوردار است زیرا تحت قاضی اساسی منبع قدیم، چشم‌ساز، گردید. همان‌گونه که این قدیمی‌ترین نوشته مستند در نوع خود در دنیاست.





کارگزاران کتابخانه با دقت به موقعیت مجموعه خویش چشم دوختند. تحقیقات حاصله از سوی دانشگاه میشیگان مبین این امر است که براساس قیمت‌های سال ۱۹۷۸، هزینه‌ای متجاوز از ۴۰ میلیون دلار جهت نگهداری و حفاظت کتابها تا پایان قرن حاضر مورد نیاز است. نتایج منتشره توسط دانشگاه میشیگان از آن نوع گزارشانی است که توسط کتابخانه‌های تحقیقاتی دیگر نیز منتشر شده بود.

ابعاد مالی مسأله حفظ و نگهداری، بقدری قابل توجه است که اکثر دانشگاهها قادر به افزایش بودجه لازم جهت حل اینگونه مشکلات موضعی نخواهد بود. برنامه‌ریزی‌های تعاونی مانند طرح تهیه میکروفیلم گروه کتابخانه تحقیقاتی ارائه کننده یکی از راه‌حل‌های قابل استفاده است که به کتابخانه‌ها اجازه می‌دهد بمنظور اجتناب از تهیه غیر ضروری نسخه دوم میکروفیلم‌هایشان با یکدیگر اشتراک مساعی نمایند. در تحلیل نهائی، چنانچه ظرفیت کتابخانه‌های آمریکا برای بهره‌گیری نسل‌های آتی نیز در نظر گرفته شود، نیازمند مساعدت بخش‌های خصوصی و برنامه‌ریزی‌های دولتی در جهت افزایش کمک مالی از طرف دانشگاههای غیردولتی می‌باشد.

رشد سریع کتابخانه‌های تحقیقاتی از حیث ابعاد و برنامه‌ریزی موجب تغییرات وسیعی در وظایف و مسئولیتهای کتابداران حرفه‌ای گردیده است و کارکنان دانشکده (استادان) در توسعه مجموعه‌ها در کتابخانه نقش کمتری داشته و این کار به فهرست نویسان و کارشناسان توسعه کتابخانه محول گردیده است.

درحالیکه ظهور تکنولوژی جدید حامل فرصت‌های تازه‌ای برای کتابخانه‌ها است، درعین حال تغییرات سریع حاصله از این پدیده، تشکیلات کتابخانه‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. کتابداران، مابین امکانات ارائه شده توسط تکنولوژی و فشارهای ناشی از ضرورت کسب مهارت‌های جدید و برنامه‌ریزی‌های تازه درگیر شده‌اند.

تکنولوژی، کتابداران را قادر ساخته است که در تهیه انتشارات، اطلاعات حاصله از بانکهای اطلاعات کتابنامه‌ای یا غیر کتابنامه‌ای برای استادان و دانشجویان مرکزیت بیشتری در نقش خود داشته باشند. در بسیاری موارد کتابداران موفق بوده‌اند، چراکه در سالهای اخیر حرفه کتابداری تأکید بسزائی در آماده‌سازی آنها در شرایط تبلور تکنولوژی نموده است. سؤال اساسی در مواجهه با کتابداران دانشگاهی اینست که در سالهای آینده کتابداران چه نقشی را ایفا خواهند کرد.

چنانچه تکنولوژی نوین سودمند واقع شود، کتابخانه‌های تحقیقاتی آمریکا مشتاقانه از آن استقبال خواهند کرد. بطور مثال کتابخانه‌ها قبلاً از تکنولوژی ویدئو و اپتیکال دیسک به نحو احسن بهره گرفته‌اند. این سیستم‌های جدید حافظه با انتقال به میکرو کامپیوتر، امکان ضبط کردن مقدار زیادی مطالب را بصورت اطلاعات تصویری یا عددی فراهم می‌سازد. کار در کتابخانه‌های کنگره یا تکنولوژی اپتیکال دیسک نارسائی نگهداری و حفاظت کتابخانه‌ها را بنحو مطلوبی حل کرده است.

کتابداران در مساعدت به دانشجویان و

می‌کند که بر اثر تلفیق کتابخانه و کامپیوتر، هر یک با نیرو و تخصص خاص خود نوعی خودکفائی برای جامعه دانشگاهی بیار خواهند آورد، و نیز مکانیزم‌های طرح و برنامه‌ریزی را جهت پاسخگویی مؤثر و انعطاف‌پذیر به تغییرات سریع تکنولوژی استحکام خواهد بخشید. نویسندگان دیگر پرداختن به زمینه‌های بزرگتری را در امور سیاست‌گذاری مملکتی پیش‌بینی می‌کنند، دامنه مشکلاتی چون بودجه‌ریزی، ضرورت سرمایه‌گذاری در سرویس‌های اطلاعاتی پرهزینه و مسأله نگاهداری کتابخانه همگی محتاج پاسخگویی بنیادی در قلمرو سیاست‌گذاری کشوری است.

آنها که این سیاست‌گذاری کلی را ترسیم می‌کنند ممکن است در بلندمدت بساین نتیجه برسند که کتابخانه‌های تحقیقاتی دانشگاهها متشکل از منابع منسجم ملی هستند تا یک سری مجموعه‌های خصوصی. ضرورت تکنولوژی برای بهم پیوستن کتابخانه ملت‌ها بسرعت معقول و عملی جلوه می‌کند به نحوی که برخورد قانونگذاران و مقامات دولتی در این تغییرات با توجه به نقش کتابخانه‌های تحقیقاتی برای نسل‌های بعدی حاوی تکامل اساسی باشد.

ریچار. ام. دورتی، اهل آمریکا، سرپرست کتابخانه استاد کتابداری دانشگاه میشیگان است. او عضو برجسته دولتی گروه کتابخانه‌های تحقیقاتی است. ریسر استارک تعدادی از روزنامه‌ها را بعهده دارد و نویسنده کتابها، گوناگون بویژه کتاب مدیریت علمی کتابخانه می‌باشد.

اولین قسمت یکی از سی و سه گورال ارگ انسر پوهان سبستین باخ که تاکنون شناخته نشده بود، سال گذشته در کتابخانه دانشگاه ییل پیدا شد هویت آناری که در یک مجموعه دست‌نویس در سال ۱۸۷۳ به این دانشگاه اهدا شد، اخیراً توسط باخ‌شناس و استاد موسیقی کریستوفر. جی. ولف، درحالیکه سرگرم کار در کتابخانه دانشگاه و تهیه شرح مجللی درباره باخ بود مشخص گردید.

کارشناسان در جهت استفاده از بانکهای اطلاعاتی بمنظور دستیابی به اطلاعاتی راجع به محل کتابها و روزنامه‌ها موفقیت چشمگیری داشته‌اند، لیکن توانائی ما در جهت ارائه اسناد و مدارک همگام با بهسازی کار تهیه منابع کتابنامه‌ای نبوده است. بنابراین تأکید در جهت اصلاح سیستم ارائه اسناد کاملاً حائز اهمیت بنظر می‌رسد.

یکی از مهمترین پیشرفت‌ها در این زمینه افزایش روابط مابین کتابخانه‌ها و حوزه‌های مرکز کامپیوتر خواهد بود. این دو سیستم حمایتی از لحاظ تشکیلاتی مستقل عمل می‌کنند ولی از آنجائیکه کتابخانه‌ها تا حدود زیادی متکی به تکنولوژی بوده و مراکز کامپیوتری نیز درگیر ارائه اطلاعات می‌باشند لذا ضرورت همکاری نزدیک این دو سازمان آشکارتر می‌شود.

نویسندگانی چون پاتریشیا باتن، از امکان یکپارچگی این ارگان سخن گفته‌اند. او پیش‌بینی